



YENİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI

Modern Turkish Literature Researches

Temmuz-Aralık 2018/10:20 (186-188)

KİTAPLARA ADANMIŞ BİR ÖMRÜN İZİNDE: *İBNÜLEMİN MAHMUD KEMAL İNAL -CUMHURİYET DEVRİNDE BİR OSMANLI EFENDİSİ-*

Ahmet Duran ARSLAN*

ORCID: 0000-0002-5131-2499

Anahtar Kelimeler: Dursun Gürlek, İbnülemin Mahmud Kemal İnal.

Dursun Gürlek'in kaleme aldığı *İbnülemin Mahmud Kemal İnal: Cumhuriyet Devrinde Bir Osmanlı Efendisi* adlı kitap, İbnülemin (1870-1957) hakkında oldukça detaylı bilgiler sunan ansiklopedik bir kaynak niteliğindedir. Uzun arşiv ve katalog taramaları sonucu ulaşılan muhtelif bilgi ve belgelerle örülmüş olan eser, hatırı sayılır bir emeğin ürünüdür. Kitapta, özellikle edebiyat tarihçiliği ve titiz arşivcilik çalışmalarıyla döneminde ön plana çıkmış İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın hayatı, sanatı, eserleri ve hakkında yazılanlar klasik tarzda bir incelemeye tabi tutulmuştur.

Üç hacimli bölümden oluşan kitabın ilk kısmında, yazarın hayat hikâyesine yer verilir. Bu kısmın hazırlanışında tahkiye geleneğinin izlerini görmek mümkündür çünkü burada verilen biyografik bilgiler, mesafeli bir üsluptan ziyade samimi ve latif anekdotlarla aktarılmıştır. "Gerçekleşmeyen Evlilik", "Konaktaki Casuslar", "Şiirin Diliyle Sitem", "Öfkeyle Yazılan Mektup" şeklinde adlandırılan bu anekdotlar, âdeta bir kurmacanın bölümlerini çağırıştırır. Bununla birlikte İbnülemin'in hikâyesine dair kitapta vurgulanan en önemli noktalardan biri, yazarın otuz üç yıl sürmüş olan memuriyet ve bürokrasi hayatıdır. Gürlek'in belirttiğine göre İbnülemin, bu uzun çalışma hayatı sayesinde devlet erkânıyla yakın temas kurup "hazîne-i evrâk" olarak bilinen "Yıldız evrâkı"ndaki dokümanlara kolay erişim sağlamış ve böylelikle ileriki yıllarda kaleme alacağı eserlerin oluşturulma sürecini besleyecek zengin bir malzemeye ulaşmıştır. O hâlde, *Eyâlât-ı Mümtâze Kalemî'nde*, *Sadâret Mektûbî Kalemî'nde* ve *Dîvân-ı Hümayûn Beylikçiliği'nde* elde edilen mesleki deneyimin, yazarın yazın hayatını olumlu anlamda şekillendirdiği söylenebilir.

İbnülemin'in kitapta vurgulanan bir diğer özelliği de kütüphanecilik ve arşivcilik alanındaki özenli çalışmalarıdır. Eserdeki "İlim Aşkıyla Yanan Âlim", "İlim Adına Kapıları Aşınan Âlim", "Kılı Kırk Yaran Titizlik" gibi başlıklar, yazarın bilgiye olan derin tutkusunu betimleyen önemli noktalardandır. Gürlek'in ifade ettiği üzere İbnülemin, aynı Ali Emîrî Efendi ve Muallim Cevdet

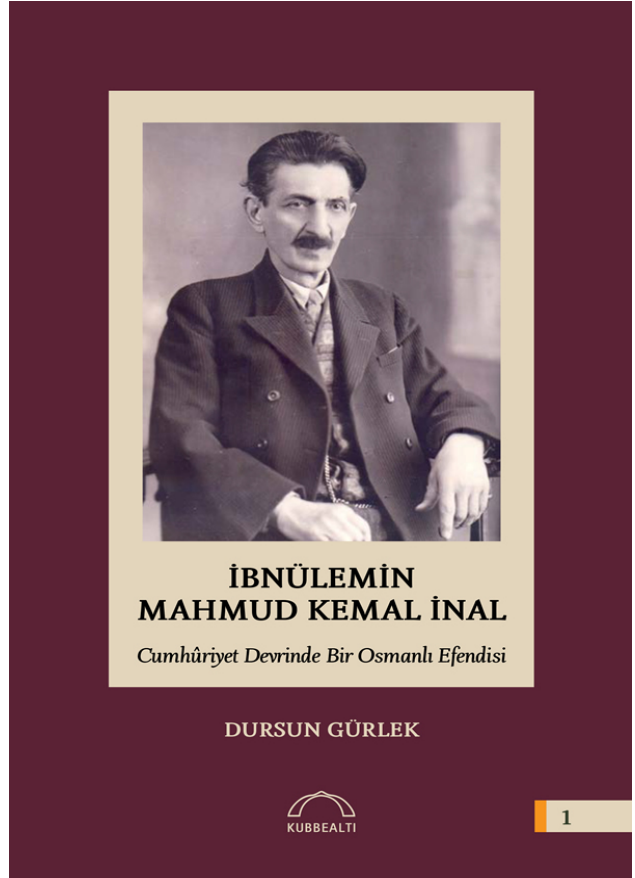
* Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
eposta: ahmetduranarslan@gmail.com



gibi, ellerinden kayıp giden bir dünyanın izini, kendilerinden sonra geleceklere bırakabilmenin sancısını taşıyarak çalışmalarını aralıksız sürdürmüştür. Bibliyofil derecesinde kitap ve yazıya düşkün olan yazar, Yıldız Sarayı arşivindeki materyalleri uzun uğraşlar sonucu tasnif ederek araştırmacıların yararlanabileceği bir arşiv oluşturmuş ve ayrıca, büyük zahmetlerle topladığı kitap, yazı ve levha koleksiyonu ile yirmi dosya kadar tutan vesikalarını henüz hayattayken İstanbul Üniversitesi'ne bağışlamıştır.

Kitabın ikinci bölümünde, İbnülemin'in edebî kişiliği ve yazın dünyasına kazandırdığı eserlere ilişkin bilgilere yer verilir. Burada yazarın edebiyat, sanat ve kültürle olan sıkı ilişkisi ve yazın hayatının seyri panoramik biçimde incelenir. Bu bağlamda Gürlek, İbnülemin'in, -dönemin edebî geleneğine uygun olarak- erken yaşlarda nazım denemelerine giriştiğini ancak ona tanınırlık kazandıran asıl metinlerin *Tercümân-ı Hakikat*, *Tarîk* ve *Mürüvvet* gazeteleri için kaleme aldığı yazılar olduğunu belirtir. İbnülemin, gazeteye yazdığı muhtelif temalı bu yazıların yanı sıra, kurmaca ile yakından ilgilenerek roman ve hikâye türlerinde de yazmıştır. *Sabih*, *Bir Yetimin Sergüzeşti*, *Rahşan* gibi eserlerin sahibi olan yazarın -genellikle ihmal edilen- "kurmaca yazarlığı" kimliği, kitaba özgünlük katan noktalardandır. Eserdeki, bu göz ardı edilen kimliğin deşifre edilmeye çalışıldığı pasajlar, özellikle edebiyat tarihi çalışmaları için değerli veriler sunar. Bu pasajlardan sonra ise yazarın biyografi ve tarif yazıcılığı vasfı, dört temel eser üzerinden oldukça ayrıntılı şekilde incelenir. Bu kısımda *Son Asır Türk Şairleri*, *Osmanlı Devrinde Son Sadriazamlar*, *Son Hattatlar*, *Hoş Sada: Son Asır Türk Müzişinasları* gibi yazarın hafızalarda yer eden eserleri ve bu eserlerde benimsediği "nevi şahsına münhasır" üslup üzerine özgün değerlendirmelere imza atılır.

Eserin üçüncü ve son bölümünde ise İbnülemin'in ölümünden sonra basında çıkan yazılara yer verilir. Aralarında Hakkı Tarık Us, Refi Cevat Ulunay, Hasan Âli Yücel, Reşad Ekrem Koçu, Sâmîha Ayverdi, Salâh Birsell, Ahmet Hamdi Tanpınar, Orhan Okay, Hilmi Yavuz ve Selim İleri gibi isimlerin de bulunduğu tam elli yedi değerli kalemin yazıları titizlikle seçilerek kitaba dâhil edilmiştir. Bu bölümün, yazar üzerine çalışma yapacak araştırmacılar için âdeta bir "hazîne-i evrâk" niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür.



İbnülemin'in yakın dostu Hüseyin Vassaf Efendi'nin kaleme aldığı *Kemâlü'l-Kemâl* adlı biyografiden sonra, yazar hakkında hazırlanan ikinci biyografik çalışma olan bu kitap, İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ı "hayatı", "edebî kişiliği" ve "hakkında yazılanlar" olmak üzere üç temel başlık çerçevesinde anlama ve anlatmaya çalışan değerli bir çalışmadır. Samimi ve mütevazı bir üslupla oluşturulan eser, yazarın külliyatına dair içerdiği bilgilerle oldukça kapsamlı bir kaynak kitap olarak dikkat çeker.

Kaynakça

Gürlek, Dursun (2017). *İbnülemin Mahmud Kemal İnal: Cumhuriyet Devrinde Bir Osmanlı Efendisi*. İstanbul: Kubbealtı.